ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרי להו רבנן בטלה א) הטמנה בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום אמר עולא הלכה כאנשי טבריא א"ל רב נחמן כבר תברינהו אנשי טבריא לסילונייהו: מעשה שעשו אנשי טבריא: מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתניא ב) חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אלא פניו ידיו ורגליו אימא סיפא אבי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה לימא תנן סתמא כבית שמאי דתנן גבית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ ראויין לשתיה וב"ה דמתירין א"ר איקא בר חנניא להשתטף בהן כל גופו עסקינן והאי תנא הוא דתניא הלא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו רבנן אלא אי איתמר והכי איתמר ימחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה א"ל רב יוסף יבפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רב תנחום א"ר יוחנן א"ר ינאי אמר ט(רב) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ ימקולי מטלניות שאף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ור' עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע חדא דרבי עקיבא תלמיד הוא ועוד הא

הדר

בטלה הטמנה. נאסרה הטמנה בדבר המוסיף הבל דהא מבע"י נתנו שם הסילון ומפני שהלוגגין מתחממין בכך ואע"ג דממילא אסור: **לסילונייהו.** לסילונין שלהן שחזרו בהן: **ראויין לשתיה.** דמחים להו לשתייה ואי בעי רוחץ בהן פניו: **להשתטף.** שנותן על גופו ומשתטף: **והאי תנא.** ר' שמעון היא דמתיר להשתטף כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והיינו דקאמר כחמין שהוחמו בשבת אסור (א) הא שהוחמו מאתמול שרי ואי בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסור ברחיצה דאפי' בית הלל לא שרו להחם בי"ט אלא לפניו ידיו ורגליו אבל לשיטוף כל גופו לא: **לא ישתטף.** בשבת: **בין בחמין.** ואפי' הוחמו בחול: **בכלי.** דהרואה אומר היום הוחמו ומוכחא מילתא דמתולדות האור נינהו ואתי להחם בשבת כגון נותן צונן בחמין: **אבל בקרקע.** כגון אמבטאות של מרחצאות והן חמי האור: **מותר.** דבטלי להו מתורת חמין: **והא מעשה דאנשי טבריא כו'.** אלמא במילתייהו קיימי:

הדר

ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להם בטלה הטמנה מבע"י בדבר המוסיף הבל. וא"ת מה צריך למילף ממעשה דאנשי טבריא הא מתני' היא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל בפרק במה טומנין (לקמן ד' מז: ושם) ומבע"י איירי דמשמשיכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף לד.) ואור"י דמתניתין לקמן איכא לאוקמא בבין השמשות אבל מבעוד יום ה"א דשרי וא"ת והא קתני טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן ואי בין השמשות איך טומנין בהן והא אסור לטלטלן וי"ל דהוה מוקמינן כר' דאמר (לעיל ד' מ:) כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וא"ת אי כר' אתיא אי מבעוד יום שרי להטמין בי"ה"ש נמי שרי דכל דבר שהוא משום שבות כו' וי"ל דה"א בהטמנה החמירו וה"ר שמואל מוולדין מפרש ממעשה אנשי טבריא בטלה הטמנה לאסור אפי' נאכול כדקתני ואסורין בשתיה וה"ר יונה מפרש *בטלה אפי' בקדירה חייתא והיינו דקאמר בטלה משמע לגמרי מכל דבר: **אלא** פניו ידיו ורגליו כו'. הכל היה יכול לדקדק מסיפא דקתני בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט אילימא רחיצת כל גופו הא הוחמו מעי"ט שרי והא לקמן אסר רחיצה בי"ט דקאמר למחר נכנס ומזיע אבל רוחץ לא ודוקא שטיפה שרי בבית החיצון אלא דרך הש"ס ו)מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק ומיהו קשה לרשב"א דמגופה דמתניתין הוי מצי למידק בלא הך ברייתא דמייתי מדקתני ואסורין בשתיה כ"ש פניו ידיו ורגליו דאסירי: **אלא** אם כן ראויין לשתיה. נראה לר"י *דווקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש *דהא לית להו מתוך (ביצה ד' יב. ושם) ובפ"ב דביצה (ד' כא: ושם) אסרי ב"ש מדורה להתחמם כנגדה ואע"ג דראויה היא לבשל ולאפות ועוד אומר ר"י דמהכא נמי יש לדקדק דלאו שרו ב"ש לצורך רחיצה משום דראויין לשתיה א"כ לא אתיא מתני' אפי' כב"ש דקתני ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה ומדקתני ומותרין בשתיה מכלל דראויין לשתיה ואפ"ה קתני דאסורין ברחיצה אלא ודאי לא שרו ב"ש אלא כשעושה לצורך שתיה ונראה לר"י דיכול לחמם אפי' ביותר מכדי שתיה כדאמר בפרק הדר (עירובין ד' סח.) *נשיילה לאימיה אי צריכה נחיימו אגב אימיה ודוקא בכדי שיעור לרגליו אבל לצורך כל גופו לא והיינו טעמא שהבלנים חשודים דפעמים שיחממו עיקרן לרחיצה:

וב"ה מתירין. משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו לא וכן משמע בכולה שמעתין דמחמירין בחמין בי"ט כחמין שהוחמו בשבת וגזרו על הזיעה ביו"ט כמו בשבת כדאמר בכולה בהמביא ולקמן (דף מ. ושם) א"כ משמע שאסור לעשות הבערה משום רחיצה שאם לא כן לא היו גוזרים על הזיעה ותימה דמ"ש הבערה דרחיצה מהבערה דזיעה דשרי מדאורייתא כדמוכח התם ואומר ר"י בשם ריב"א דרחיצה איגה אלא לתענוג ואסורה כמו מוגמר לאסור בפ"ק דכתובות (ד' ז. ושם) משום דאין שוה לכל נפש וכן משמע בירושלמי דהיינו טעמא דרחיצה אבל זיעה שוה היא לכל נפש דאינה תענוג אלא לבריאות והא דתניא לקמן (ד' מ.) מרחץ שפקקו נקביו מעי"ט למחר נכנס ומזיע ה"ה אפי' הוחם בו ביום אלא נקט מעי"ט דלפ"ה דוקא מזיע אבל רוחץ לא:

בין בחמין בין בצונן. נראה לר"י דהיינו אפי' חמין שהוחמו מע"ש דהא אוסר אפי' צונן ומסתמא בהנך חמין אסיר ר' יהודה ועוד דמסתמא לא מיירי בדעבדי איסורא והאי תנא הוא דקאמר היינו ר"ש ועוד אומר ר"י דיש להוכיח דבחמין שהוחמו מע"ש פליגי דאמר בפרק חבית (לקמן ד' קמו. ושם) מה חמי טבריא חמין אף מי מערה חמין הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא מכלל דלהשתטף אפי' לכתחילה מני ר"ש היא דתניא לא ישתטף כו' ואי בשהוחמו בשבת פליגי אבל מערב שבת שרי ר' יהודה אמאי נריך לאוקמה כר"ש לוקמה כר' יהודה ובהוחמו מע"ש דהא דומיא דחמי טבריא קתני: **והא** מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו. הקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ מאי פריך התם הוחמו בשבת כדקתני כחמין שהוחמו בשבת משמע דבהוחמו מע"ש שרי ג)והכא בהוחמו מע"ש פליגי כדפרישית ומפרש הר"ר יוסף דס"ל להש"ס מדמחמיר ר"מ כ"כ לאוסר אפי' צונן מחמיר נמי לאסור ע"ש אטו שבת ולהכי פריך והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו בהוחמו בשבת ורב חסדא קאמר אבל בקרקע ד"ה מותר אפי' בהוחמו בשבת דהא לר"מ אי הוה אוסר להו בהוחמו בשבת בהוחמו מע"ש נמי הוה אוסר וקשה דר"מ אוסר להשתטף בצונן אפי' בקרקע כדמסיק דבקרקע פליגי ובפרק שמונה שרצים (לקמן דף קט. ושם) משמע דשרי דקאמר התם רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ורמינהו רוחצין במי טבריא ובים הגדול כו' ומוקים בתרייתא כר' מאיר וי"ל דבקרקע דהכא לאסר הייתו דומיא דכלי דדמי לרוחץ בחמין והתם בנהר התירו שנראה כמיקר בנהר ואפי' בחמי טבריא לא דמי לאדם רוחץ בחמין:

אמר רבה בר בר חנה יאהלכה כר' יהודה. אע"ג דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה הכא משום דר' יהודה מכריע הוא אין הלכה כסתם וקשה דבפרק קמא דפסחים (דף יג. ודף כא. ושם) פריך ונימא מר הלכה כר' מאיר דסתם לן תנא כוותיה אע"ג דסבר דרבן גמליאל מכריע הוא דפריך בתר הכי ונימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע וי"ל דסתם דהכא גריע מההוא סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כמכריע ומיהו אי לאו הכרעה הוה הלכה כסתם מתני' אע"ג דמחלוקת בברייתא: (לעיל) **הא** חמין שהוחמו מבעוד יום מותרים והתניא חמין שהוחמו כו'. תימה לוקי ההיא ברייתא לאסרה בכלי משום דהרואה אומר היום הוחמו ומתניתין בקרקע כמשמעה כדמפליג בסמוך בין כלי לקרקע וי"ל דדוקא בשיטוף דקיל איכא לפלוגי אבל ברחיצה דחמירה לא מסתברא לפלוגי בהכי:

דילמא

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקיא סעיף ב:

טו ג ד מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שכו סעיף א:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והאי תנא וכו' שהוחמו בשבת אסור ברחיצה הא שהוחמו:

◆

מוסף רש"י

לא יחם אדם חמין לרגליו. לרחוץ רגליו, אוכל נפש התיר הכתוב ולא להבעיר אור בשביל רחיצה (ביצה כא.).

◆

תוס' ישנים

א) הא דלא מייתי מעבר ושמה מכלל לאסור דשאני הטמנה דיש להחמיר:

ב) ואם תאמר ולימא דמתני' קודם גזירה וי"ל דמסתמא אחר גזירה דגזירה קדמוני' הוה:

ג) ומהר"ת מפרש דחמין שהוחמו מע"ש היינו שנסתלקו מעל האור מבע"י ושהוחמו בשבת היינו נמי שהוחמו מבע"י כל צרכן אך מתחממים והולכין גם בשבת דומיא דאנשי טבריא ובהנהו פליגי ר"מ ור"י ור"ש ולעולם קרי שהוו חמין כבר ובלשונו אבל בנסתלקו מבע"י אפילו ר"מ מודה דשרי להשתטף ולא לרחוץ והאי תנא הוא ר"מ ור"י דאסרי חמין שמתחממין והולכין גם בשבת והשתא פריך שפיר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוי ויתיישב נמי ההיא דפ' שמנה שרצים דשרי ר"מ לרחוץ בקרקע וכן בפרק חבית דמוקי כר"ש:

◆

רב נסים גאון

חדא דר' עקיבא לגבי רבי אליעזר ורבי יהושע תלמיד הוא. פירוש שלו תמצאנו בנדרים בפרק הנודר מן המבושל (דף נ) ר' עקיבא אקדשא ליה ברתיה דבר כלבא שבוע כו'. אמרה לו זיל הוי בבי רב. אזל הוה י"ב שנין קמיה דרבי אליעזר ורבי יהושע. ובהרבה מקומות תמצאנו כשהוא מדבר עם אחד מהן אומר ר' תרשני לומר לפניך דבר אחד ממה שלימדתני תנד דאלף [תמצא זה] בר"ה (כה) בשעה ששיגר רבן גמליאל לר' יהושע גוזר אני עליך שתבוא אצלי במקלך כו', דתניא הלך ר"ע לר' יהושע מיצר. א"ל ר"ע ר' תרשני לומר לפניך דבר שאחד שלימדתני. ובסנהדרין (דף סח) ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים מלקטין קישואין כו'. ובתלמוד אמרו גמרה מר' אליעזר ולא סברה הדר גמרה מר' יהושע ואסברא ניהליה. ועוד הא הדר ביה רבי עקיבא לגבי ר' יהושע. מפורש זה בפרק במה מדליקין (דף כט).

מסורת הש"ס

א) [לקמן מ.], ב) ביצה כא:, ג) לקמן קמו: ע"ש תוספתא פ"ד, ד) [כרתות ט. וש"נ], ה) [נ"ל רבי], ו) [לעיל כט.], ז) [וע"ע תוספות עירובין סח. ד"ה אימא וכתובות נא. ד"ה מאי ודף פט. ד"ה ש"מ וב"ב מ. ד"ה הא ועי' תוס' לקמן מו: ד"ה כמאן ותוס' ברכות מג. ד"ה הכא ותוספות ב"מ יג: ד"ה הא מגני וע"ע רש"י ב"מ כג: ד"ה הא של כ"כ], ח) [אמר ר' יוחנן הלכה כו'],

◆

גליון הש"ס

גמ' הכי איתמר מחלוקת בקרקע. עי' ת"ק דף יט ע"ב תוס' ד"ה שאסור ול"ע: תוס' ד"ה ממעשה וכו' בטלה אפילו בקדירה חייתא. עי' לקמן דף מז ע"ב תוס' ד"ה במה טומנין: ד"ה אא"כ וכו' נראה לר"י דוקא שמחמם. עי' לקמן דף פו ע"א תוס' ד"ה הואיל ולקמן: בא"ד דהא לית להו מתוך. דבריהם צ"ע דלענין מתוך מה הפרש בין ראויים או אינן ראויים, ואפשר כרשב"א שהוסיף ומאן דלית ליה מתוך לית ליה הואיל ויסוד זה נסתר מפירכת הגמ' פסחים דף מו ע"ב וכמ"ש התוס' שם ד"ה להבערה לא ליחייב ולע"נ ובתשובה וגם בדרשות הארכתי בזה בעה"י: בא"ד בראשיין פ"ק הדר נשיילה. ק"ל למאי הולרכו לראיה זו דאפשר לצורך מילה עדיף. הא להדיא איתא בברייתא ערוכה בכילה ממלא נתחום חבית מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון אחד:

◆

רבינו חננאל

מדאסרו להו רבנן שמע מיניה דבטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום. אסיקנא דכופת מקום שפיתת קדירה אחת הוא, ואם הוסק בגפת או בעצים הרי הוא כתנור ואסור לסמוך בו. וכ"ש בתוכו או על גבו. וכן לשהות בו אע"פ שהוא גרוף וקטום אסור. נמצא דאסור שני פנים, צונן שלא הוחמו כל עיקר, ותבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, והמותר שני פנים, חמין שהוחמו ולא בשלו כל עיקר, ושבשלו כמאכל בן דרוסאי ואפילו בשלו כל צרכו מותר. ומאי דקשי ליה ודיקא, מסקנא כלישנא בתרא וכרב אשי דבין דגריא ובין דבר אחר בין שריק ובין שלא שריק שרי. לא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה דברי הכל אסור. מעשה שעשו אנשי טבריא הביאו סילון של צונן כו'. אין הלכה כאנשי טבריא דהא תברינהו לסילונייהו. אוקימנא הא דתנן אסור ברחיצה, להשתטף בהן כל גופו ור' שמעון היא דשרי בחמין שהוחמו מע"ש להשתטף, דתניא אסור להשתטף בין בחמין בין בצונן דברי רבי מאיר, ורבי שמעון מתיר, ורבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה.